

- Viden i fællesskab

2014

Overgang til voksenlivet

Overgangen fra barn til voksen er en særlig udfordring. Når barnet fylder 18 år, skal der findes en balance mellem forældrenes rolle og den unges ret til selvbestemmelse og udvikling. Samtidig kan behovet for IT hjælpemidler være en barriere, som kan gøre overgangen til voksenlivet vanskelig.

Af Karen Margrethe Glass, aut. psykolog., VISS.dk

Overgangen mellem barn og voksen udgør en særlig udfordring for mange borgere med funktionsnedsættelser. De juridiske regler ændrer sig grundlæggende, og forældre har ikke længere myndighed over beslutninger omkring den unge, og de bliver ikke altid hørt af myndighederne, når barnet fylder 18 år. Dette på trods af, at det er forældrene, der kender barnets funktionsniveau, og de er nøglen i den unges liv. Når barnet fylder 18 år, skal der således findes en balance mellem forældrenes rolle og den unges ret til selvbestemmelse og udvikling.

Dansk handicapolitik.

Dansk handicapolitik bygger på en forståelse af, at funktionsnedsættelser først og fremmest bliver til et handicap, når personen møder forhindringer i sine omgivelser, som andre problemfrit kan udføre. Et handicap er således et relativt begreb, der kan være større eller mindre alt efter omgivelsernes evne til at kompensere for funktionsnedsættelsen.¹

Funktionsnedsættelsen og kompensationsbehovet må altid ses i sammenhæng med det miljø, som borgeren skal fungere i. Kompensationsbehovet er således forskelligt fra borger til borger, og det er vigtigt at skelne mellem forskellige handicapgrupper. For eksempel har fysisk/ bevægehæmmede, kommunikationshæmmede og psykisk udviklingshæmmede ikke behov for de samme kompenserede hjælpemidler. Omfanget hænger således sammen med borgerens funktionsevne,

¹ Uddannelsesstyrelsen, 2011

sammenholdt med de personlige ønsker og behov, som borgeren har.

Forældrene som koordinører

Unge med udviklingshæmning nævner selv, at det er en svær balancegang mellem for lidt og for meget støtte i overgangen til voksentilværelsen, og de unge oplever overgangen til det 18 år som overvældende. De skal nu selv være i dialog med myndighederne og træffe beslutninger om eget liv. Dette stiller pludselig en masse krav og forventninger til, hvordan de vil forvalte deres liv fremover, og der skal eksempelvis lægges en handleplan. Disse krav er ofte langt større end de krav, der stilles til unge uden handicap.

I de tilfælde, hvor der er tale om komplekse funktionsnedsættelser, stilles der ekstra store krav til koordinering i de sociale instanser. I socialforvaltningerne fungerer koordineringen bedst omkring de små børn og skolebørn, hvor der er organisatorisk nærhed eller sammenfald mellem forvaltningerne. I samarbejdet og koordineringen med de øvrige kommunale sektorer, er samarbejdet karakteriseret ved at være ad hoc baseret, og ofte ender forældrene som de egentlige koordinører. Dette kan betyde, at de unge ikke oplever den ret, de har til selvbestemmelse i sagsforløbet.

Uden koordinering - ingen helhedsløsning.

I det pædagogiske arbejde, både internt og eksternt, er vidensdeling mellem de forskellige fagområder afgørende. Når den unge er i overgangen til voksenlivet, skal der træffes en

række svære valg. De unge vil gerne flytte hjemmefra, ligesom andre unge, have en kæreste, venner, uddanne sig og have et job. Men mange udviklingshæmmede er afhængig af andres hjælp og støtte. Dette kan føre til en særlig selvforståelse, hvor de ser sig selv som afhængige af andres hjælp. De oplever således, at de ikke altid medinddrages i beslutninger. Nogle oplever endda, at deres personlighed er defineret af andre. Der er således en modsætning mellem at skulle tænke og handle selvstændigt og samtidig være i et afhængighedsforhold til sagsbehandlere. Derudover yder det pædagogiske personale hjælp til de basale behov som pleje, bolig og økonomi. Borgere med handicap har derfor ikke så mange muligheder for at være spontane.

Koordineringsproblemer findes både internt mellem fagpersoner, afdelinger og mellem sektorerne. Hver sektor har ansvaret for, at alle borgere har lige muligheder. De barrierer, som viser sig i hverdagen, er at få de enkelte sektorer til at samarbejde, således at overgangene bliver mere smidige, og de unge føler, at deres livsforløb planlægges ud fra en helhedsløsning.

IT som kommunikationsmiddel.

Velfærdsteknologi til børn og unge integreres generelt lettere i hverdagen end til andre af socialforvaltningens målgrupper. De unge lever i en verden, hvor de foretrukne kommunikationsmidler er internettet og mobiltelefonen, som de bruger til at kommunikere via og indsamle information på.

Unge med handicap kan have et radikalt anderledes støttebehov, der strækker sig fra simpel kontakt via en telefon til intensiv støtte og træningsprogrammer. I hverdagen oplever mange botilbud og bofællesskaber for udviklingshæmmende, at de unge flytter ind med en stor viden om kompenserende læringsstrategier, og de er vant til at bruge understøttende teknologier fra undervisningen i skolen, der enten har en læringsfunktion eller en direkte

kompenenserende egenskab. Dette kan eksempelvis være brug af CD-ord² til digital dagbogsstruktur og kommunikationstavler.

I botilbud for udviklingshæmmede er nogle handicappede ikke i stand til at kommunikere verbalt, og kommunikationsteknologier kan øge deres muligheder for at give udtryk for deres behov, træffe egne valg og give udtryk for følelser. Der er således en stor variation i behovet for støtte i hverdagen hos mennesker med funktionsnedsættelser og brugerens forudsætninger for at kunne benytte teknologierne er forskellige. Nogle borgere benytter en "touchscreen", hvor de ved at trykke på symboler direkte på skærmen, kan kommunikere med omgivelserne og give udtryk for behov og følelser.

Pædagoger mangler ofte konkret viden om teknologiske kommunikationshjælpemidler og pædagogerne på voksenområdet udfordres, når de unge kommer med forskellige teknologiske kommunikationskompetencer, således at pædagogerne skal have en meget bred viden. Samtidig er IT ikke pædagogernes hovedbeskæftigelse, og det kan være svært at opbygge den nødvendige viden.

En barriere kan være en mangelfuld instruktion i brugen af hjælpemidler. En anden barriere er, at der i overgangen mellem forvaltningerne fra børne- til voksenområdet, er praksis for, at man skal aflevere sine kommunikationshjælpemidler i den sektor, som man forlader og herefter ansøge om nye hjælpemidler i den nye sektor. Dette betyder, at borgeren reelt kan stå uden hjælpemidler i en periode af sit liv. Dette kan resultere i, at de unge kommer bag ud i fht. uddannelse og på arbejdsmarkedet. For udviklingshæmmedes vedkommende, kan det resultere i tab af færdigheder, da gamle færdigheder ikke vedligeholdes.

---

² Via CD-ord kan man få tekster læst op på computeren og få hjælp til at skrive og stave på flere sprog.

Der er mange overgange i de udviklingshæmmedes liv.

På handicapområdet bør den pædagogiske indsats have fokus på at implementere nye former for IT hjælpemidler, som er fleksible i forhold til de skift/overgange, der er i en borgers liv. Både så borgeren kan blive længere i botilbuddet, hvis støttebehovet øges, og samtidig handler det også om at give mulighed for at implementere kompenserende pædagogiske strategier, således at støttebehovet mindskes. Borgere med udviklingshæmning udvikler i forvejen aldersrelaterede problematikker tidligere end resten af befolkningen. Dette indbefatter blandt andet nedsat syn, hørelse og udvikling af demens.

En helhedsorienteret indsats, der følger borgeren igennem livet, kan gøre de svære overgange mere smidige. Teknologiske hjælpemidler kan bl.a. gøre det muligt for beboere på opholdssteder at udtrykke og kommunikere med andre og dermed fastholde og styrke deres sociale relationer, samtidig med at understøttende teknologier kan kompensere for borgerens funktionsnedsættelse igennem skabelse af struktur og overblik.

Faktaboks

Eksempler på hjælpemidler til udviklingshæmmede:

- Bogstavsæt og bogstavtavler
- Elektroniske orienteringshjælpemidler
- Hjælpemidler, der understøtter hukommelsen
- Hjælpemidler til kommunikationstræning
- Hjælpemidler til træning af basale færdigheder
- Kalendere og planlægningssystemer
- Mobiltelefoner
- Samtaleapparater
- Sansestimulerende puder og tæpper
- Etc.